

УДК 378.00.01

Степанова О. А.*

ВІТЧИЗНЯНЕ КІНО В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті розкриваються можливості використання вітчизняного кіно як засобу професійної підготовки майбутніх педагогів. Проаналізовано методичні та технологічні складові кіно як найдоступнішого сьогодні виду мистецтва, де екранно-звукові ефекти спроможні відобразити предмет, явище, процеси. Кіно несе змістове навантаження, має закінчену драматургію, створює «ефект співпереживання» й причетності до життя героїв стрічки, розкриває сутність характерів, спонукає до пошуку відповідей на питання й вирішення проблем, які піднімаються у кінострічці. Також у статті висвітлено чинники використання вітчизняного кіно у професійній підготовці майбутніх педагогів, критерії, за якими обираються фільми для аналізу та синтезу.

Ключові слова: кіно, вітчизняне педагогічне кіно, засіб, професійна підготовка, майбутні педагоги, педагогічна ситуація.

Професійне становлення особистості – один із головних етапів її соціалізації, де відбувається не тільки формування особистісних, а й професійних якостей, передання молодому поколінню фахівців соціального й професійного досвіду, норм і правил професійного спілкування, культури праці, а також розвиток індивідуальних здібностей і талантів. Від того, які професійні знання, уміння, навички, рівень соціальної зрілості, готовність до виконання професійних обов'язків отримає студентська молодь сьогодні, залежить доля українського суспільства завтра.

Професія «педагог» як складова професій групи «людина-людина» має гуманітарний характер, оскільки мета, об'єкт, засоби й результати діяльності педагога спрямовані на людину і соціум. Сучасний педагог – це не тільки людина-передавач знань і вихователь, це передусім перетворювач внутрішнього світу індивіда, трансформатор соціального досвіду, провідник до світу розкриття творчих можливостей особистості тощо. У зв'язку з цим стратегічним завданням сучасної вищої школи є підготовка компетентного спеціаліста, спроможного ефективно діяти не тільки в класі, а й за межами навчальних ситуацій, знаходити оптимальні вирішення педагогічних задач, формувати особистість згідно із законами співжиття українського соціуму.

Нові для України європейські горизонти освіти й вищої, зокрема спонукають вітчизняну педагогічну науку до модернізації процесу навчання та орієнтації отриманих знань на практичне застосування. Організація практичної професійної підготовки майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах країни здійснюється за рахунок вивчення професійно спрямованих теоретичних дисциплін, серед яких чільне місце посідають нормативні курси «Основи педагогічної творчості та майстерності», «Педагогічна творчість» та «Професійна майстерність (за професійним спрямуванням)» і виробнича практика.

Однак сучасна повноцінна підготовка високого рівня педагогічних працівників не можлива без використання альтернативних засобів навчання, таких як мистецтво. Саме воно формує педагога-інтелігента, знавця правил життя, спроможного вибудовувати особистий внутрішній світ і світ свого вихованця з урахуванням його духовних запитів і художніх потреб.

Про важливість ґрунтовної підготовки професійних педагогічних кадрів наголошують державні стратегічні документи, серед яких – Національна доповідь «Про стан та перспективи розвитку освіти в Україні» (2011), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр.» (2012), «Національна рамка кваліфікацій» (2011), Закон

© Степанова О. А.

України «Про вищу освіту» (2014), «Про професійний розвиток працівників» (2012) тощо.

Традиційно стандарти вищої освіти в Україні скеровано на високоякісну практико-орієнтовану підготовку педагогічних кадрів. У працях провідних українських учених підкреслюється основна вимога до підготовки сучасних педагогів – формування їх професіоналізму (Є. Барбіна, Н. Гузій, Н. Кічук, Л. Кондрашова, О. Лавріненко, С. Сисоева, О. Пехота, Л. Хоружа та ін.), творчого підходу щодо формування педагога-професіонала (В. Гриньова, О. Дубасенюк, О. Лавріненко, О. Пехота, Н. Сегеда та ін.). Проблема відповідності особистісних якостей людини вимогам обраної професії детально проаналізована в дослідженнях К. Гуревича, Є. Климова, М. Корольчука, А. Маркової, Л. Собчик та ін.

Тож аналіз наукових досліджень показав, що сьогодні відбувається широкомасштабний пошук нових підходів до професійної підготовки учителів, креативних засобів формування їх професійних можливостей і потенцій, позаяк це розуміється як провідна вимога державної освітньої політики що до забезпечення національної системи освіти високоякісними педагогічними кадрами. Тому перед нами стоїть мета висвітлити педагогічні можливості вітчизняного кіно як засобу професійної підготовки майбутніх педагогів.

Що знають про професію «педагог» потенційні абітурієнти педагогічних вишів? Таке опитування було проведено нами серед учнів – випускників загальноосвітніх закладів м. Києва, які планують вступати до педагогічних вишів і яким було запропоновано дати розгорнуту відповідь на це питання. За результатами видно, що їх система знань включає в себе:

- знання, що педагогіка – це сфера професійної діяльності (усі школярі отримують знання в закладах освіти від педагогів);
- знання про те, що педагог – це різновид професійної діяльності (школярі загалом уявляють вимоги до професії);
- знання про те, що професію педагога можна здобути у вищих навчальних педагогічних закладах;
- знання про те, що після отримання диплому педагог викладає у школі певний предмет.

Такі уявлення старшокласників про професію «педагог». Також опитуваними були окреслені особистісні якості педагогів, серед яких на першому місці учні вказали доброту, вміння знаходити з учнями спільну мову, терпіння, любов до дітей тощо. Про педагогічне мислення, педагогічну рефлексію, педагогічний такт, професіоналізм, професійний обов'язок, глибоке знання предмета, компетентність згадано не було. Це свідчить про недостатність знань про професію «педагог» навіть у тих, хто планує її обрати для свого життя. Також нами було встановлено, що в умовах існування соціальної «моди на професію» професійно-педагогічна діяльність навіть не згадується, хоча не так давно бути педагогом означало бути на передовій усіх соціальних процесів, бути причетним до майбутнього народу й держави, творити історію своїми руками. Змушені констатувати той факт, що педагогічна праця втрачає свій ціннісний статус, усе менше випускників шкіл прагнуть працювати на освітянській ниві, віддаючи перевагу більш творчим або більш прибутковим професіям, де вповні можна реалізувати свої особисті здібності й заробити більше. Навіть молоді педагоги, відпрацювавши у школі встановлений післядипломний термін, прагнуть знайти іншу роботу.

Незважаючи на сьогоденні реалії, професія педагога оспівана в різних видах мистецтва – літературі (світові й вітчизняні твори про педагогів – І. Франко «Schonschreiben», Б. Грінченко «Екзамен», Ю. Поляков «Робота над помилками», В. Распутін «Уроки французької» та ін.), у живописі (картини Я. Стена «Шкільний учитель», серія картин про учителів М. Богданова-Бельського «Усний рахунок. В народній школі С. Рачинського», «Біля ліжка хворого учителя», В. Єрмилова «День

учителя», О. Кречетова «Перше вересня» та ін.), у скульптурі (найперший пам'ятник Учителю був заснований в с. Торопець 1974 р., пам'ятник учителю в м. Харкові, пам'ятник першому учителю в с. Дергачі Харківської області, пам'ятник учителю на подвір'ї Ніжинського педагогічного університету, пам'ятники видатним педагогам та народним учителям), у піснях П. Майбороди та А. Малишка «Пісня про вчительку», «Вчителька» – слова та музика В. Бронюка та ін. тощо. Однак найяскравіші образи педагогів були створені в кіно, зокрема у вітчизняному, де особливий жанр «педагогічного кіно» займає одне з провідних місць: «Тут екранний образ створюється різною мірою життєвої достовірності» [1, с. 65]. У межах кіноновели або кіноповісті, які можна характеризувати як підструктуру психологічної драми, репрезентовано загальну тематику – шкільне життя, в якому беруть участь усі учасники навчально-виховного процесу – учні, педагоги, батьки, педагогічні колективи, формальні й неформальні дитячі організації, дитячі колективи, малі та референтні групи тощо.

Дослідниця кіно як виду мистецтва Н. Агафонова зазначає: «Мистецтво кіно вінчає багатомістовий процес еволюції художніх видів, поєднуючи, перетворюючи і розвиваючи їх визначальні якості. ...кіно сьогодні створило нову – екранну – мову ...» [1, с. 7], воно має особливу властивість - «оповідання зображенням». Педагогічне кіно пропонує образи учителів, які прожили на екрані своє професійне життя від азів першого уроку до високих прикладів майстерності й професіоналізму. У низці надзвичайних образів превалюють учителі-професіонали, майстри своєї справи, натхненні й творчі особистості, з яких можна брати приклад і формувати своє педагогічне «Я», або учителі-початківці, які тільки починають свій педагогічний шлях. У цьому контексті вітчизняне кіномистецтво може розглядатися як складова професійної підготовки, як доступний засіб пізнання шкільних реалій і пошуку свого місця в світі обраної професії, позаяк за словами дослідниці О. Григор'євої, «Кіно – це педагогічний посібник для мас» [3, с. 223], і «Кінематограф стає надійним помічником вихователя» (С. Пензін у монографії «Кіно як засіб виховання») [4, с. 4].

Дійсно, кіно вважається одним з найефективніших різновидів мистецтва, де саме екранно-звукові засоби спроможні відобразити предмет, явище, процес. «... глядач забуває, де перебуває: він живе в теперішньому часі, але втрачає цей зв'язок і проникає в інший світ – у світ оповідання, в інший часовий пласт ... запропонованої йому фабули, за допомогою якої він вибудовує й уявляє її продовження» [5, с. 44]. Це універсальний засіб наочності з гармонійною єдністю зорового й звукового ряду.

Здатність найяскравішого і найдоступнішого сьогодні виду мистецтва впливати на внутрішній світ особистості закладено в самій природі останнього. Глядач кінотвору виступає не тільки як споживач духовних багатств, а й як об'єкт мистецького впливу. Таке духовне означення змінює ставлення особистості до оточуючого середовища і своєї причетності до нього. Дієвість виховного впливу кіно зумовлена його здатністю утверджувати моральні принципи, пізнавати життєві тонкощі через систему художніх кінообразів емоційно-чуттєво, в результаті чого кінофільм не тільки збагачує особистість соціальним досвідом та засвоєнням соціальних норм і правил поведінки, а й викликає певне емоційне ставлення до нього, сприяючи своєрідному переходу об'єктивних знань в особистісні поведінкові макети. Сугестивний вплив кіно на особистість не викликає сумніву. Через перегляд кінофільму глядач отримує корисну інформацію, намагається збагнути закономірності людської природи, переймає макети суспільної поведінки. Також кіно спроможне формувати професійні інтереси, професійні смаки, допомагати планувати майбутнє, приміряти образи людей праці, мріяти про трудові досягнення й особисте удосконалення.

Вітчизняне кіно на педагогічну тематику може стати дієвою складовою професійної підготовки майбутніх педагогів у межах вивчення вказаних вище нормативних курсів, збагатити їх фактичним матеріалом, наповнити новим змістом, позаяк зрозуміло, що «... жоден з навчальних предметів, що входить до структури

професійної підготовки майбутніх педагогів, не забезпечує належного рівня їх готовності до відповідної практичної діяльності» [2, с. 342], а вітчизняні кіношедеври можуть стати вагомим доповненням такої підготовки.

Найбільшу кількість кінофільмів педагогічної спрямованості було знято за часів існування СРСР. Це справжня скарбниця образів учителів, серед яких невмирущі Тетяна Сергіївна Левченко з «Весни на Заречной улице», Тетяна Миколаївна з «Вам и не снилось...», Ілля Семенович Мельников, Світлана Михайлівна, Наталя Сергіївна з «Доживём до понедельника», Марія Василівна Девятова з кінофільму «Розыгрыш», Нестор Петрович Северов і педагогічний колектив вечірньої школи з «Большой перемены», молоденька учителька французької мови Лідія Михайлівна з «Уроки французского», Варвара Василівна з фільму «Сельская учительница», учитель математики Олена Сергіївна з фільму «Дорогая Елена Сергеевна...», учитель-початківець Тетяна Іванівна Колосова («4:0 в пользу Танечки»), Марина Максимівна з «Ключ без права передачи», непрофесійний педагог, начальник трудового табору для підлітків-девіантів Павло Антонов зі стрічки «Пацаны» та багато інших.

Кінообрази учителів вітчизняного кіно знаходяться за межами епохи й історичних подій, позаяк відображають усе найкраще, що може бути в педагога, або те негативне, що має залишити в минулому житті педагог-професіонал, обравши колись освітянську працю.

Загалом кіно про учителів та шкільні реалії доцільно розглядати як ланку педагогічної системи професійної підготовки майбутніх педагогів: лекція-семінарське заняття-лабораторна робота, де студентам демонструється витяг з певного кінофільму, безпосередньо пов'язаного з навчальним завданням. Наприклад, зі студентами вивчається сутність категорії «педагогічний такт», тут доцільним є демонстрація фрагменту з кінофільму «Доживём до понедельника», де Світлана Михайлівна намагається присоромити ученицю Надю, яка описала у творі свої мрії про материнство. Або з теми «Увага педагога» доцільним є демонстрація фрагменту з фільму «Внимание, черепаха!», де молоденька учителька першого класу Ганна Сергіївна читає дітям казку і зовсім не помічає, що вони займаються сторонніми справами. Також цінним є досвід першого уроку кіногероїв, на якому можуть будувати свою уяву про початок професійної діяльності майбутні педагоги. Таких повчальних фрагментів у вітчизняному педагогічному кіно можна легко знайти до кожної з тем.

Головними чинниками використання кіно у професійній підготовці майбутніх педагогів є:

- якість навчального й виховного матеріалу кінострічки, обраної за темою заняття;

- умови введення кінофрагментів в навчально-виховний процес;
- практика співставлення екранного життя з реальним.

Фільми для занять добираються за певними критеріями, серед яких:

- естетичний, який дає можливість відбирати лише ті фільми, котрі відповідають поняттям художньої цінності, спроможні викликати інтерес, художнє задоволення, прагнення осмислити побачене й обрати дійсно цінне для себе;

- емоційний, що дозволяє перегляд емоційно-насичених фрагментів стрічки, котрі спроможні у глядача вибудувати тріаду єдності душевного стану, розуму й психіки, зануритися у світ почуттів кіногероя, створити таке емоційне поле, де поєднуються почуття героя і реальної людини;

- професійно-етичний, що враховує професійно орієнтовані сюжети й створює можливість формування у студентів-глядачів свого професійного «Я»;

- професійно-інструментальний, що дозволяє фіксувати увагу студентів на педагогічній техніці, технологіях вирішення конфліктів, на послідовності дій учителя, методи побудови взаємостосунків з учнями, батьками і колегами тощо.

Перегляд фрагментів вітчизняних кінофільмів про школу, про педагогічну працю складає у сучасних студентів враження, що всі учителі минулого бездоганні, живуть тільки життям школи та життям своїх учнів, відмовляють собі в усьому. Тут важливо пояснити, що радянське кіно дійсно звеличувало педагогічну працю, вважаючи, що освіта – це основна рушійна сила будь-якої людини. Кожен кінообраз учителя неповторний, самотутній, яскравий, в якому органічно поєднано професійне й особисте життя. Учитель – це творець, який, перш за все, працює над собою, шукає ключ до душі кожної дитини (Олена Михайлівна з кінофільму «Куколка»); це інтелігент, який захоплюється поезією (Джюльетта Ашотівна «Когда я стану великаном»), грає на фортепіано (Ілля Семенович «Доживём о понедельника»), слухає улюблений концерт по радіо (Тетяна Сергіївна «Весна на Заречной улице»), займається спортом (Ганна Сергіївна «Внимание, черпаха!»), любить дітей так, що обирає своїм педагогічним кредо вислів: «Від ласки й доброти, як від сонця, усе розквітає» («4:0 в пользу Танечки»). І поряд з цим, це звичайні люди, які закохані безнадійно (Світлана Михайлівна з «Доживём до понедельника»), незадоволені собою (Ілля Семенович «Доживём до понедельника»), перебувають у депресії (Тетяна Миколаївна «Вам и не снилось»), мають побутові проблеми (Тетяна Сергіївна «Весна на Заречной улице»), переживають за здоров'я рідних людей (Олена Сергіївна з кінофільму «Дорогая Елена Сергеевна»), намагаються влаштувати особисте життя (Маргарита Іванівна з фільму «Чучело»), неспроможні опиратися ідеології (Валендра «Завтра была война») і т.д. Однак, не зважаючи на особисте, педагоги живуть своєю професією, життям своїх учнів, мають свою точку зору і сміливо висловлюють її, вони сучасні, їх праця актуальна й державно важлива. Однак майже усіх кінопедагогів об'єднує певна авторитарність поведінки, що кидається у вічі сучасному глядачеві. Це пов'язано, на нашу думку, з тим, що у ХХ ст. вітчизняний педагог був більш вимогливим до себе, а значить і до своїх учнів. Дисципліна, самодисципліна, повага до старших, до товариша, емоційна підтримка один одного, прагнення бути лідером, досягати поставлених цілей – це той життєвий ідеал, який пропагувало вітчизняне кіно про педагогів та дітей. Учитель не тільки ділився своїми знаннями з учнями, він разом з ними пізнавав світ, відкривав нові педагогічні горизонти, утверджувався в професії через дружбу і співробітництво з вихованцями. В учителя була особлива місія – виховати Людину. З учителів брали приклад (образ директора школи у стрічці «Завтра была война», учителя історії з фільму «Большая перемена»), переймали макети поведінки (учениці-першокласниці з фільму «Внимание, черепаха!», які збільшували довжину спіднички й міняли зачіску так, як це кожного ранку робила їх молоденька учителька, наближаючись до школи), мріяли разом з учителями (учень Пров з фільму «Сельская учительница»), шукали себе, творили й перемагали («Друг мой Колька») тощо.

Вітчизняне кіно з успіхом використовується нами на заняттях з «Основ педагогічної творчості та майстерності» і пов'язане з питаннями формування професійних якостей, іміджу педагога, вирішення педагогічних задач та ін. Обрані кінофільми вповні висвітлюють дійсність педагогічної праці, варіативність шкільних конфліктів, тонкощі учительської майстерності в навчальній та виховній роботі. Вік деяких кінообразів навіть співпадає з віком студентів, позаяк у кіно подано широку панораму образів педагогів-практикантів та молодих спеціалістів. У зв'язку з цим відбувається «ефект присутності», «... який допомагає включати студента в проблемні життєві ситуації. Фільм звільнює викладача від необхідності продумувати систему конкретних переконливих колізій, котрі вимагають від молодої людини самостійного рішення тієї чи іншої проблеми. Відпадає потреба в словесній постановці моральних задач - це виконує екран. Викладачу достатньо звернутися до аудиторії з питанням «А як би вчинили ви?» і запропонувати самостійно завершити сюжетну історію, побачену на екрані»[4, с. 21].

Нами створено спеціальну фільмографію за робочим планом. Широко використовуються сцени з кінофільмів як певний кейс, тобто приклад проблемно-ситуативного навчання. Кейс-метод (від англ. – ситуація) дозволяє студентам дослідити запропоновану ситуацію, зробити її аналіз: сформулювати проблему, обґрунтувати свої можливі варіанти її вирішення, якщо, на думку студентів, кіногерой зробив помилку (наприклад, як у сцені з вороною в к/ф «Доживём до понедельника» вчинила молода учителька англійської мови Наталя Сергіївна); засвоїти навички професійно виваженої поведінки (сцена з віршем-натяком у к/ф «Весна на Заречной улице»); перейняти навички творчого підходу до викладання свого предмета (фрагмент уроку історії, де учень розповів стисло про лейтенанта Шмідта і підкреслив, що в підручнику йому присвячено всього п'ятнадцять рядків), коли учитель завдяки професіоналізму перевернув уявлення класу про історичну особу; формувати в учнів почуття прекрасного (позиція учителя музики Неоніли Миколаївни з кінофільму «В моей смерти прошу винить Клаву К.», яка вважає, що прекрасне ніколи не старіє); аналізувати соціальну активність учителів (вчинок Варвари Василівни з фільму «Сельская учительница», коли вона допомогла зібрати гроші на новий будинок для учениці) тощо.

Перегляд кінофільму студентами підводить їх до думки, що існують сотні незнайомих шкільних ситуацій, які необхідно вирішувати миттєво (наприклад, втеча класу з уроку англійської мови «Когда я стану великаном»), спираючись на власний досвід, ідеали, принципи. Вони починають розуміти, що людина має право на помилку, яку з часом можна виправити. Право на педагогічну помилку має бути зведено до мінімуму, позаяк іноді учительські помилки мають складні, непередбачувані і навіть трагічні наслідки (історія Ксенії і Бориса з кінофільму «А если это любовь?»). Тут кіно стає надійним інструментом отримання досвіду, інструментом самовиховання й самовдосконалення. «Мова йде про те, щоб майбутній спеціаліст ...був спроможний завжди діяти безпомилково, не оглядаючись на механічно завчені закони, котрі регламентують, що він має робити, а що ні», – зазначає С. Пензін [4, с. 90].

Не тільки позитивні образи учителів створював вітчизняний кіноекран. Прикладом педагогічного антипрофесіоналізму є образи завуча Валентини Андронівни («Завтра была война»), яка примушувала ученицю відректися від рідного батька й визнати його ворогом народу; учителя російської мови і літератури Світлани Михайлівни, яка намагалася учнів затиснути у «прокрустове ложе» своїх уявлень про мораль; методи виховної роботи старшої піонерської вожатої зі стрічки «Мой друг Колька» та ін. Студенти аналізують поведінку учасників навчально-виховного процесу, пропонують сучасні підходи до вирішення педагогічних ситуацій, шукають у діях кіноколег прийнятні й корисні методи роботи з дітьми.

Також у кінотворах широкомасштабно репрезентовано макети виховної роботи педагогів: перемога Нестора Петровича і Світлани Опанасівни у вихованні учня Григорія Ганжі («Большая перемена») та інших кіноучнів (Генка Ляпішев відкрив для себе сенс навчання, Неля Ледньова зрозуміла, що з учителем можна дружити, Іван Федоскін повернувся до школи, Коров'янська влаштувалася на роботу й продовжує навчання, а учень Петро навіть вирішив вступати до аспірантури на спеціальність «історія», хоч це, звичайно, жарт), виховні впливи на підлітків-девіантів Павла Антонова (стрічка «Пацаны», де всі хлопці підтримують дії педагога з порятунку Вовки від скоєння злочину), вирішення конфлікту з учнем Комаровським (Марія Василівна до кінця залишилася вірною своїм педагогічним принципам, к/ф «Розыгрыш»), виявлення найкращих людських та професійних якостей у надскладній педагогічній ситуації, в яку потрапила Олена Сергіївна («Дорогая Елена Сергеевна») тощо.

Використання на заняттях стійких образів, сюжетів дозволяє певною мірою достовірно наблизитися до окремих аспектів професійно-педагогічної діяльності,

ставити перед студентами дослідницькі завдання, шукати шляхи їх вирішення через аналіз побаченого.

Аналіз – це роз'єднання цілого на складові, виявлення загальних якостей предметів і ознак, що виливається в подальший синтез елементів на якісно новому рівні. У своїй роботі ми спираємося на структурний метод як акцентуацію уваги не на якостях складових елементів, а на сукупності взаємопов'язаних, що передбачає:

- виокремлення об'єктів аналізу (образи педагогів, учнів, батьків, інших учасників навчально-виховного процесу);
- розклад об'єктів дослідження на сегменти (зовнішній вигляд, мова, манера поведінки, погляди, вчинки і т.д.);
- виокремлення всіх теоретично важливих інваріантів (наприклад, знаків, які допомагають зрозуміти характери, мотивацію вчинків і т.д.).

Головна мета аналізу – максимально точне розуміння студентами авторського задуму, входження в процес співпраці з режисером фільму, сходження від співпереживання герою до емоційно-інтелектуального «спілкування» з ним, до співроздумів над пошуком філософських рішень.

Результатом нашої роботи з використання вітчизняного кінопедагогічного жанру стали відгуки студентів про такий засіб навчання. Студентам 3 курсу Інституту історичної освіти НПУ імені М. П. Драгоманова було запропоновано написати твір з теми «Чому я вирішив стати педагогом?». Наводимо лише одну з цитат, яка відображує, певним чином, загальну тенденцію студентських роздумів: «Знання історії – це, звісно, добре, та яке з цього пуття, коли ти не можеш поділитися ними зі світом? Для цього і потрібен педагог!», – написав студент-історик Олексій М.

Завдання освіти європейського рівня висувають сьогодні нові, більш високі вимоги до професійної підготовки педагогічних кадрів, шлях реалізації яких лежить у площині оптимізації навчально-виховного процесу, створенні на академічних заняттях клімату, наближеного до професійного життя.

Вивчення дидактичних і виховних можливостей вітчизняного кіно з педагогічним сюжетом у системі професійної підготовки педагогів у подальших наукових розвідках треба розглядати як один із засобів успішного вирішення окреслених завдань педагогічної комунікації, як ланку реальної педагогічної системи, що наближає студента до дійсності професійно-педагогічної діяльності, спонукає до пізнання вершин педагогічної праці, роботи над собою, до самовдосконалення, позаяк його навчально-виховні можливості необмежені, вони розповсюджуються як на зовнішні, так і на внутрішні зміни особистості майбутнього педагога, його емоційного світу і професійних умінь.

Література:

1. Агафонова Н. А. Общая теория кино и основы анализа фильма / Н. А. Агафонова. – Минск : Тесей, 2008. – 392 с.
2. Барбіна Є. С. Концептуальні основи формування педагогічної майстерності у системі неперервної педагогічної освіти / Є. С. Барбіна // Педагогічна творчість, майстерність, професіоналізм у системі підготовки освітянських кадрів: здобутки, пошуки, перспективи : монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені Н. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. – 432 с.
3. Григорьева О. Образ учителя в советском кино: от «Весенней» оттепели до «Большой перемены» / О. Григорьева // Визуальная антропология: новые взгляды на социальную реальность : сб. науч. ст. / под ред. Е. Р. Ярской-Смирновой, П. В. Романова, В. Л. Круткина. – Саратов : Научная книга, 2007. – 365 с.
4. Пензин С. Н. Кино как средство воспитания / С. Н. Пензин. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1973. – 152 с.
5. Словарь театра / [авт.-состав. Пави П.]. – М. : Прогресс, 1991. – 504 с.

Степанова Е. А.

ОТЕЧЕСТВЕННОЕ КИНО В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ

В статье раскрываются возможности использования отечественного кино как средства профессиональной подготовки будущих педагогов. Проанализированы методические и технологические составляющие кино как самого доступного сегодня вида искусства, где экранно-звуковые эффекты способны отобразить предмет, явление, процесс. Кино несёт содержательную нагрузку, имеет законченную драматургию, создаёт «эффект сопереживания» и причастности к жизни героев киноленты, раскрывает сущность характеров, побуждает к поиску ответов на вопросы и решения проблем, поднимающихся в киноленте. Так же в статье освещаются факторы использования отечественного кино в профессиональной подготовке будущих педагогов, критерии, по которым отбираются фильмы для анализа и синтеза.

Ключевые слова: кино, отечественное кино, средство, профессиональная подготовка, будущие педагоги, педагогическая ситуация.

Stepanova E. A.

DOMESTIC CINEMATOGRAPHY IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS

In the article is highlighted the possibility of using national cinema as a mean of training the professional skills of future teachers. Analyzed the methodological and technological components of cinema as the most available art for today where visual and sound effects display object, phenomenon, process. Cinema gives semantic load has completed drama, creates «empathy effect» and involvement in the life of movie characters, reveals the essence of the personalities, leads to the search of answers to questions and issues that are raised in the film. Teacher cinema offers upbringing and educational sites where the protagonists are the participants of the educational process – students, teachers, school groups, educational groups of schools, parents and others. Cinema compositions models demonstrate patterns of professional conduct of teachers, who are in the classroom teaching the basics of creativity and skills are considered by us as case-specific technology, which helps the future teachers to fulfill analyzes of specific teaching situations that often occur to be the facts of real life presented in artistic and imaginative way. Also in the article is highlighted the factors of national cinema in the training of future teachers, the criteria by which films are selected for analysis and synthesis. This helps the student to approach the reality of professional and educational activities, encourages knowledge tops of pedagogical work, work on yourself, for self-improvement.

Keywords: movies, domestic educational cinematography, tool, professional training, future teachers, pedagogical situation.

УДК 371.15

Ткаченко С. В.*

ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У статті представлено теоретичний аналіз поняття «етична компетентність» в аспекті педагогічної діяльності вчителя. Презентовано авторське бачення сутності етичної компетентності вчителя суспільно-гуманітарних дисциплін як складової його професійної компетентності, що забезпечує організацію етичної взаємодії суб'єктів педагогічного процесу, спрямована на формування етичної поведінки, моральних якостей учнів на основі свідомого засвоєння етичних знань та оволодіння етичними вміннями, що дозволяє виконувати соціально-ціннісні функції, попереджати й усувати прояви негативної поведінки в учнівському колективі. Розкрито її структуру через потребнісно-ціннісний, змістовий і діяльнісний компоненти.

Ключові слова: професійна компетентність, етична компетентність, учитель суспільно-гуманітарних дисциплін.

© Ткаченко С. В.